

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2020.3.12>

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС І ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ СТОРІН ЯК КАТЕГОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

Постановка проблеми. Одним із дискусійних питань теорії адміністративного права і процесу є проблема визначення адміністративно-правового статусу особи та його співвідношення з іншими однопорядковими поняттями, зокрема «процесуальне положення» та «процесуальне становище». Наукові джерела переважно зазначеною термінологією, що вимагає від дослідників додаткового наукового обґрунтування й систематизації розпорошених знань. Критичний огляд наукових думок щодо визначення і співвідношення понять «адміністративно-процесуальний статус», «адміністративно-процесуальне положення» й «адміністративно-процесуальне становище» особи дає можливість виявити суттєві недоліки в цій сфері та окреслити ймовірні шляхи вирішення наявних теоретичних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення поняття «процесуальний статус особи» та його співвідношення з іншими близькими за змістом поняттями досліджувалися в працях О.В. Аніної, В.М. Бевзенка, А.Є. Голубова, Т.О. Гуржій, Є.Ф. Демського, А.Т. Комзюка, В.М. Котенка, О.В. Кузьменко, О.І. Миколенка, Т.В. Степанової, М.М. Тищенко й багатьох інших вітчизняних науковців.

Разом із тим думки науковців щодо змісту поняття «процесуальний статус» є суперечливими, а поняття «процесуальний статус», «процесуальне положення» та «процесуальне становище» без будь-яких обґрунтувань уживаються як тотожні.

Постановка завдань. Основними завданнями, розв'язанню яких присвячена стаття, є:

1. Критичний аналіз сучасних наукових підходів до співвідношення понять «адміністративно-процесуальний статус», «адміністративно-процесуальне становище» й «адміністративно-процесуальне положення».

2. Запропонувати ймовірні шляхи вирішення наявних теоретичних проблем у науці адміністративного права і процесу.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі поряд із терміном «правовий статус» часто використовуються терміни «правове положення» та «правове становище». Наприклад, Б.М. Свірський, досліджуючи особливості конституційно-правового положення грецької національної меншини, стверджує, що об'єктом його дисертаційного дослідження є конституційно-правовий статус національних меншин в Україні, а предметом дослідження – конституційно-правове положення грецької національної меншини та її асоціацій в Україні [1, с. 7]. Аналіз

же змісту дисертаційного дослідження показує, що автор використовує поняття «правовий статус» і «правове положення» як тотожні, а тому уникає аналізу їх співвідношення. Подібна тематика розкривається й у дослідженні Л.І. Рябошапко, яке присвячене правому становищу національних меншин в Україні в період з 1917 по 2000 роки [2]. Автор, заглиблюючись в історію виникнення та розвитку поняття «національні меншини», майже не звертає увагу на розкриття змісту поняття «правове становище», а також не проводить порівняльної характеристики із суміжним поняттям «правовий статус». Варто визнати, що термін «правове становище» є більш розповсюдженим у науковій літературі порівняно з терміном «правове положення» [3; 4; 5]. Наприклад, В.С. Маринець, розглядаючи особливості правового становища осіб з порушенням слуху в Україні, розкриває історичні особливості нормативного закріплення становища осіб з порушенням слуху, а також аналізує чинні національні й міжнародні норми і цій сфері [6]. Водночас у дисертації відсутня порівняльна характеристика понять «правовий статус» і «правове становище», хоча автор іноді використовує для аргументації своїх висновків поняття «правовий статус» [6, с. 11, 38–39].

Національне ж законодавство для визначення обсягу прав та обов'язків особи й уникнення термінологічних протиріч, як правило, використовує поняття «правовий статус». Про це яскраво свідчать назви Законів України: «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» [7], «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [8], «Про правовий статус закордонних українців» [9] тощо. Але історії відомі випадки використання в законодавстві й іншої термінології. Наприклад, у 1981 році прийнятий Закон «Про правове становище іноземних громадян в СРСР» [10].

Окремі дослідники звернули увагу на розмаїття термінології, яка використовується для визначення місця особи в національній системі правовідносин. Наприклад, Т.В. Степанова зазначає, що, по-перше, у науковій літературі спостерігається неоднакове тлумачення терміна «процесуальний статус» і суміжних із ним понять, які дослідники використовують в одних випадках без належного обґрунтування, а в інших – суперечливо за змістовим наповненням, по-друге, розмаїття думок про зміст термінів «правовий статус», «правове положення» та «правове становище» не дає можливості зробити однозначний висновок про межі використання зазначених понять як у теорії, так і в положеннях національного зако-

нодавства [11, с. 80]. О.І. Миколенко й О.Ф. Скакун висловлюють аргументи щодо відсутності науково-методологічних причин для розмежування змісту понять «правовий статус» і «правове положення» й пропонують їх розглядати як тотожні поняття [12, с. 294; 13, с. 409–410]. О.В. Аніна теж указує, що в науковій літературі більшість учених використовує поняття «правовий статус», ототожнюючи його з поняттям «правове положення» [14, с. 40]. Зумовлено це, на думку вченої, тим, що правовий статус завжди свідчить про певне правове положення особи в соціумі, тоді як правове положення особи є відносним (неповним) відображенням її правового статусу, який чітко прописаний у національному законодавстві. Такий підхід дає змогу говорити про поняття «правовий статус» і «правове положення» як про слова-синоніми, які розкривають особливості одного й того самого правового явища [14, с. 41]. Разом із тим у дисертаційному дослідженні О.В. Аніної зроблене намагання (на підставі думок інших науковців) розділити зміст вищезазначених понять. Власне, ці міркування, на нашу думку, є цікавими та корисними для дослідження в тому числі й адміністративно-процесуального статусу сторін. О.В. Аніна запропонувала декілька критеріїв, які дають можливість, по-перше, розмежувати поняття «правовий статус» і «правове положення», по-друге, уточнити їх зміст. На її думку:

правовий статус є статичною, стійкою, юридичною основою інтересів особи, тоді як правове положення є динамічним комплексом прав та обов'язків особи, що постійно змінюються у зв'язку зі вступом конкретного суб'єкта до тих або інших правовідносин [14, с. 41]. Тобто правовий статус свідчить про постійний набір прав та обов'язків особи, якими вона наділена як суб'єкт права, тоді як правове положення свідчить про певний набір прав та обов'язків особи, якими вона користується та які виконує як учасник конкретних правовідносин. Подібні думки висловлюють й автори підручника з адміністративного права України під редакцією С.В. Ківалова, які вважають, що правовий статус визначає коло основних прав та обов'язків суб'єкта права, тоді як правове положення особи визначає коло конкретних прав та обов'язків особи в певних правовідносинах [15, с. 71]. Автори академічного курсу із загальної теорії держави та права під завальною редакцією М.М. Марченка теж стверджують, що характерною рисою правового статусу особи є його відносна стабільність і незмінність. Власне, ця властивість порівняно з більш динамічним і мінливим суспільним життям дає змогу правовому статусу відігравати значну роль особливо в тих випадках, коли в суспільстві відбуваються негативні регресивні процеси [16, с. 426];

зміна правового статусу здійснюється лише законодавчим шляхом, тоді як правове положення особи може змінюватись залежно від конкретних її вчинків або, наприклад, від стадійного руху адміністративного процесу [14, с. 41]. Автори академічного курсу із загальної теорії держави та права під загальною

редакцією М.М. Марченка зазначають, що правовий статус щодо фактичних можливостей та обов'язків особи, які обумовлені суспільством загалом, не може бути розглянутий як наслідок або їх юридична копія. Правовий статус завжди знаходиться у взаємодії з фактичним суспільним положенням особи, але не є її повним відображенням [16, с. 424]. Висловлену думку можна сформулювати так: «Фактичні права й обов'язки особи в конкретних правовідносинах не можуть бути повним відображенням (фотокопією) її правового статусу. Фактичні права й обов'язки особи свідчать лише про правове положення особи в конкретних правовідносинах». Зокрема, порівнюючи зміст ст. 49 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) в редакції від 6 липня 2005 року та зміст ст. 44 чинного КАСУ, можна помітити, що серед процесуальних прав учасників адміністративної справи з'явилися такі процесуальні права, як право брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом, і право ознайомлюватися з протоколом судового засідання. До того ж у чинному КАСУ вже є перелік процесуальних обов'язків учасників справи (наприклад, обов'язок сприяти своєчасному, всебічному, повному та об'єктивному встановленню всіх обставин справи, обов'язок виконувати процесуальні дії в установлені законом або судом строки тощо), тоді як редакція ст. 49 КАСУ від 6 липня 2005 року такого переліку взагалі не містила. Це додатково свідчить про поступовий розвиток національного законодавства щодо адміністративно-процесуального статусу учасників адміністративного процесу загалом та учасників адміністративної справи зокрема. Процесуальне ж положення сторін адміністративного процесу буде визначатися тими правовідносинами, учасниками яких вони на цей момент є. Наприклад, на стадії відкриття провадження у справі сторони адміністративного процесу характеризуються одним правовим положенням, на стадії підготовки справи до судового розгляду – другим правовим положенням, а на стадії перегляду справи в порядку апеляційного провадження – третім, відмінним від двох перших, правовим положенням. Це важливий висновок, адже участь сторони справи в судових дебатах, які є етапом процесуальної стадії розгляду справи по суті й ухвалення судового рішення, характеризує насамперед її правове положення в конкретних процесуальних правовідносинах, тоді як процесуальний статус сторони справи реалізується на цьому етапі судочинства лише частково (не в повному обсязі).

У юридичній літературі представлені й інші думки. Зокрема, М.В. Вітрук узагалі стверджує, що правовий статус є лише одним із елементів, що входять до структури правового положення. Окрім правового статусу, до структури правового положення, на думку М.В. Вітрука, також входять громадянство, правосуб'єктність і юридичні гарантії [17, с. 40]. Протилежну думку висловлює в працях І.В. Назаров, який, навпаки, розглядає правове положення як елемент більш загального поняття «правовий статус» [18, с. 14]. Т.В. Степанова наголошує на

тому, що поняття «правове положення» та «правове становище» є тотожними, тоді як поняття «правовий статус» має більш вузький зміст та охоплює собою тільки два елементи – права й обов'язки [11, с. 86]. В.М. Котенко до елементів, що характеризують зміст правового положення сторін в адміністративному судочинстві, зараховує: 1) наявність адміністративно-процесуальної правосуб'єктності; 2) наявність юридичної зацікавленості; 3) наявність процесуальних прав та обов'язків, визначених чинним законодавством [19, с. 79]. Тобто В.М. Котенко оперує поняттям «правове положення» й, на жаль, не проводить його порівняльної характеристики з поняттям «правовий статус».

Особливо варто звернути увагу на терміни «процесуальний статус», «процесуальне становище» й «процесуальне положення», які широко використовуються в науці кримінального процесу. Наприклад, дисертаційне дослідження А.Є. Голубова «Процесуальне становище в кримінальному судочинстві України неповнолітнього, який скоїв злочин або суспільно-небезпечне діяння» (2005 р.) [20], М.І. Тлепової «Процесуальне становище потерпілого під час досудового розслідування» (2015 р.) [21], І.М. Попович «Процесуальне положення сторін у досудовому розслідуванні: теоретичні, законодавчі та функціональні аспекти» (2019 р.) [22], Л.Я. Стрельбіцька «Процесуальний статус засудженого в кримінальному провадженні України» [23] та ін. Тобто автори вищеперерахованих дисертацій розкривають процесуальні права й обов'язки учасників кримінального провадження, а також особливості їх реалізації на різних стадіях кримінального процесу, але уникають дискусії щодо співвідношення понять «процесуальний статус», «процесуальне становище» й «процесуальне положення». Складається враження, що всі терміни вживаються як синоніми, а тому не мають суттєвих змістовних розбіжностей між собою.

У зв'язку з цим хочемо запропонувати своє бачення шляхів розв'язання існуючої теоретичної проблеми.

По-перше, виникає необхідність ототожнення понять «правове положення особи» та «правове становище особи». Методологічних причин для розмежування цих понять немає, а факт наявності двох термінів, що характеризують одне й те саме правове явище, зумовлений поступовим переходом у 90-х роках минулого століття від російськомовних до україномовних досліджень права. Російський термін «правовое положение», в одних науково-дослідних працях перекладали як «правове положення», а в інших – як «правове становище». Тобто це була проблема нерозвинутої юридичної україномовної термінології. Сьогодні немає сенсу шукати штучні розбіжності між поняттями «правове положення особи» та «правове становище особи», адже обидва ці терміни характеризують місце особи у взаємовідносинах із суспільством і державою.

По-друге, варто розрізнити два рівні правового положення особи – загальний і спеціальний. Загальний рівень правового положення особи включає

в себе всі можливі іпостасі (статуси) особи, у яких вона може виступати як учасник правовідносин. Таке правове положення може включати до свого змісту велику кількість елементів (зокрема громадянство, правосуб'єктність, юридичну відповідальність тощо), у тому числі й правовий статус. Наприклад, коли мова йде про правове положення органу державної влади, то можна виділити декілька його основних правових статусів, які він реалізує як суб'єкт права, – правовий статус юридичної особи, правовий статус суб'єкта владних повноважень, правовий статус відповідача як сторони адміністративного судочинства, тощо. Лише розкриття всіх цих правових статусів дасть можливість установити специфіку правового положення органу державної влади. Разом із тим і на це вже зверталася увага, що, окрім загального правового положення особи, варто виділяти спеціальне правове положення особи, яке розкриває особливості реалізації певного правового статусу особи в рамках конкретних правовідносин. Такий підхід дає змогу характеризувати, наприклад, правове становище суб'єкта владних повноважень в адміністративно-процесуальних відносинах як відповідача по справі з урахуванням стадій та етапів адміністративного судочинства. Виділення спеціального правового положення дає можливість говорити про нього як про структурний елемент процесуального статусу сторони справи. З таким підходом частково погоджується й Т.В. Степанова, яка зазначає, що термін «процесуальне положення» варто використовувати лише відносно визначення місця певної особи в системі суб'єктів (учасників) процесу, тобто коли необхідно визначитися зі змістом взаємин конкретного учасника процесу з іншими його учасниками [11, с. 86–87].

По-третє, не можемо погодитися з думками О.В. Аніної, яка зазначає, що поняття «правовий статус» указує на місце особи в системі правовідносин, що характеризуються відповідними правами й обов'язками, а поняття «правове положення» не тільки відображає місце особи в системі суспільних відносин, а й указує на її функціональну роль [14, с. 41]. Адміністративне судочинство є однією з форм здійснення правосуддя, а також дійством, у якому всі ролі вже визначені. Тому адміністративно-процесуальний статус відповідача дає нам уявлення не тільки про місце особи, яка є відповідачем по справі, у системі адміністративно-процесуальних правовідносин, а й про функціональне призначення відповідача як учасника справи. Правове ж положення відповідача може мати свою специфіку залежно від процесуальної стадії чи етапу адміністративного процесу. Наприклад, на стадії підготовки справи до судового розгляду відповідач, який не є суб'єктом владних повноважень, має право пред'явити зустрічний позов у строк, що передбачено для подання відзиву на позовну заяву (ч. 1 ст. 177 КАСУ). Тобто загальні доробки теорії права й теорії адміністративного права щодо правового статусу особи не завжди гармонійно впилюються в теорію адміністративного процесуального права.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи аналіз думок учених щодо співвідношення понять «процесуальний статус» і «процесуальне положення» сторін, можна зробити такі висновки:

1. Поняття «процесуальне положення особи» та «процесуальне становище особи» варто розглядати як тотожні, адже для їх змістового розмежування відсутні науково-методологічні підстави.

2. Необхідно розрізнити два рівні правового положення особи – загальний і спеціальний. Загальний рівень правового положення особи включає в себе всі можливі іпостасі (статуси) особи, у яких вона може виступати як учасник правовідносин. Таке правове положення може включати до свого змісту велику кількість елементів (зокрема громадянство, правосуб'єктність, юридичну відповідальність тощо), у тому числі й правовий статус. Спеціальне ж правове положення особи розкриває особливості реалізації певного правового статусу особи в рамках конкретних правовідносин. Такий підхід дає змогу характеризувати, наприклад, правове становище суб'єкта владних повноважень в адміністративно-процесуальних відносинах як відповідача по справі з урахуванням стадій та етапів адміністративного судочинства.

3. Визначено критерії, за якими можна розрізнити поняття «правове положення» і «правовий статус», а також «процесуальне положення» і «процесуальний статус». По-перше, правовий статус свідчить про постійний набір прав та обов'язків особи, якими вона наділена як суб'єкт права, тоді як правове положення свідчить про певний набір прав та обов'язків особи, якими вона користується та виконує як учасник конкретних правовідносин. По-друге, зміна правового статусу здійснюється лише законодавчим шляхом, тоді як правове положення особи може змінюватися залежно від конкретних її вчинків або, наприклад, від стадій адміністративного процесу. Тобто фактичні права й обов'язки особи в конкретних правовідносинах не можуть бути повним відображенням (фотокопією) її правового статусу. Фактичні права й обов'язки особи свідчать лише про правове положення особи в конкретних правовідносинах. Отже, адміністративно-процесуальний статус сторін, закріплений у положеннях КАСУ, завжди залишається незмінним до внесення відповідних змін в адміністративне процесуальне законодавство. Процесуальне ж положення сторін адміністративного процесу буде визначатися тими правовідносинами, учасниками яких вони на цей момент є. Зокрема, участь сторони справи в судових дебатах, які є етапом процесуальної стадії розгляду справи по суті й ухвалення судового рішення, характеризує передусім її правове положення в конкретних процесуальних правовідносинах, тоді як процесуальний статус сторони справи реалізується на цьому етапі судочинства лише частково (не в повному обсязі).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Свірський Б.М. Конституційно-правове положення грецької національної меншини та її асоціації в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 «Конституційне право» / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2007. 171 с.
2. Рябошапка Л.І. Правове становище національних меншин в Україні (1917–2000) : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 450 с.
3. Дашковська О.Р. Правове становище жінки в аспекті гендерної рівності: загальнотеоретичний аналіз : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2008. 392 с.
4. Духневич А.В. Правове становище кредитних спілок в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2005. 183 с.
5. Піддубний О.Ю. Правове становище сільськогосподарських інспекцій : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Національний університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2007. 198 с.
6. Маринець В.С. Нормативно-правові основи формування правового становища осіб з порушенням слуху в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2013. 191 с.
7. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти : Закон України від 12.07.2018. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 38. Ст. 280.
8. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19–20. Ст. 179.
9. Про правовий статус закордонних українців : Закон України від 04.03.2004. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст. 343.
10. О правовом положении иностранных граждан в СССР : Закон от 24.06.1981. Ведомости Верховного Совета. 1981. № 26. Ст. 836 (утратив чинність).
11. Степанова Т.В. Процесуальний статус учасників позовного провадження у господарському судочинстві: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 494 с.
12. Миколенко О.І. Теорія адміністративного процедурного права : монографія. Харків : Бурун Книга, 2010. 336 с.
13. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум, 2000. 704 с.
14. Аніна О.В. Іноземці та особи без громадянства в адміністративно-деліктному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Державний науково-дослідний інститут МВС України. Київ, 2012. 211 с.
15. Административное право Украины : учебник / под ред. С.В. Кивалова. Харьков : Одиссей, 2004. 880 с.
16. Общая теория государства и права. Академический курс : в 3 т. Москва : Зерцало-М, 2002. Том 1. 528 с.
17. Витрук Н.В. Общая теория правового положения личности. Москва : Норма, 2008. 448 с.

18. Назаров І.В. Правовий статус Вищої ради юстиції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2005. 20 с.

19. Котенко В.М. Забезпечення процесуальних прав і законних інтересів позивача та відповідача в адміністративному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2011. 196 с.

20. Голубов А.Є. Процесуальне становище в кримінальному судочинстві України неповнолітнього, який скоїв злочин або суспільно небезпечне діяння : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес, криміналістика; судова медицина; оперативно-розшукова діяльність» / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2005. 215 с.

21. Тлепова М.І. Процесуальне становище потерпілого під час досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність» / Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 221 с.

22. Попович І.М. Процесуальне положення сторін у досудовому розслідуванні: теоретичні, законодавчі та функціональні аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз ім. М.С. Бокаріуса. Харків, 2019. 243 с.

23. Стрельбицька Л.Я. Процесуальний статус засудженого в кримінальному провадженні України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність» / Львівський національний університет ім. І. Франка. Львів, 2015. 227 с.

Желтобрюх І.Л. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС І ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ СТОРІН ЯК КАТЕГОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

У роботі здійснено критичний аналіз сучасних наукових підходів до співвідношення понять «адміністративно-процесуальний статус», «адміністративно-процесуальне становище» й «адміністративно-процесуальне положення», а також запропоновані ймовірні шляхи вирішення наявних теоретичних проблем у науці адміністративного права та процесу. Обґрунтована думка, що поняття «процесуальне положення особи» та «процесуальне становище особи» варто розглядати як тотожні, адже для їх змістового розмежування відсутні науково-методологічні підстави. Зроблено висновок, що варто розрізняти два рівні правового положення особи – загальний і спеціальний. Загальний рівень правового положення особи включає в себе всі можливі іпостасі (статуси) особи, у яких вона може виступати як учасник правовідносин. Таке правове положення може включати до свого змісту велику кількість елементів (зокрема громадянство, правосуб'єктність, юридичну відповідальність тощо), у тому числі й правовий статус. Спеціальне правове ж положення особи розкриває особливості реалізації певного правового статусу особи в рамках конкретних правовідносин. Визначено критерії, за якими можна розрізняти поняття «правове положення» і «правовий статус», а також «процесуальне положення» і «процесуальний статус». По-перше, правовий статус свідчить про постійний набір прав та обов'язків особи, якими вона наділена як суб'єкт права, тоді як правове положення свідчить про певний набір прав та обов'язків особи, якими вона користується та які виконує як учасник конкретних правовідносин. По-друге, зміна правового статусу здійснюється лише законодавчим шляхом, тоді як правове положення особи може змінюватися залежно від конкретних її вчинків або, наприклад, стадій адміністративного процесу.

Ключові слова: адміністративний процес, сторона справи, адміністративно-процесуальний статус, адміністративно-процесуальне положення.

Zheltobriukh I.L. PROCEDURAL STATUS AND PROCEDURAL STATUS OF THE PARTIES AS CATEGORIES OF ADMINISTRATIVE LAW AND PROCEDURE

The paper provides a critical analysis of modern scientific approaches to the relationship between the concepts of “administrative-procedural status”, “administrative-procedural position” and “administrative-procedural position”, as well as proposed possible solutions to existing theoretical problems in the science of administrative law and process. There is a reasonable opinion that the concepts of “procedural position of a person” and “procedural position of a person” should be considered as identical, because there are no scientific and methodological grounds for their substantive differentiation. It is concluded that a distinction should be made between two levels of legal status of a person – general and special. The general level of legal status of a person includes all possible incarnations (statuses) of the person in which he can act as a participant in legal relations. Such a legal provision may include a large number of elements (including citizenship, legal personality, legal liability, etc.), including legal status. The special legal position of the person reveals features of realization of the certain legal status of the person within the limits of concrete legal relations. The criteria by which it is possible to distinguish the concepts of “legal status” and “legal status”, as well as “procedural status” and “procedural status” are defined. First, the legal status indicates a constant set of rights and responsibilities of the person, which he is endowed as a subject of law, while the legal status indicates a certain set of rights and responsibilities of the person, which he enjoys and performs as a participant in a particular legal relationship. Secondly, the change of legal status is carried out only by law, while the legal status of a person may change depending on his specific actions or, for example, on the stages of the administrative process.

Key words: administrative proceedings, party to the case, administrative procedural status, administrative procedural provisions.